

ITZIAR PORTABALES
LOGOPEDA ETA IRAKASLEA

“Aurrez aurre hitz egiteko neurria eta ohitura galtzen ari gara, gero eta bertigo handiagoa diogu filtrorik gabe aritzeari”

Osasun arloko diziplina da logopedia. Hizketa, komunikazio, ahots eta irenste zailtasunak prebenitzeaz, detektatzeaz, ebaluatzeaz eta artatzeaz arduratzen da. “Zenbaitentzat, ordea, R-a ongi ahoskatzen irakasten dutenak gara, oraindik ere”. Itziar Portabales (Donostia, 1985) logopeda eta irakasleak izen bereko kabinetean dihardu “gizartean bere lekua egiten ari den jardun ezezagun hau” garaiko beharretara egokitzen.

TESTUA ETA ARGAZKIAK | **IGONE MARIEZKURRENA**

Une honetan aurrez aurre ari gara baina, hona iritsi arte, email eta whatsapp mordo bidali diogu elkarri. Kosta egiten da, egun, komunikazioa txatik, mezularitza elektronikorik eta sare sozialik gabe ulertzea. Geroz eta gehiago idatzi eta gutxiago egiten dugu hitz. Nolako eragina du lengoaiak trantsizio honek gure komunikazio gaitasunean?

Oraindik goizegi da balizko ondorioak baloratzeko. Ahozko komunikazioak eskaintzen dituen baliabide askoren erabilera murrizten ari gara: ahotsaren tonua eta intentsitatea, gorputz jarrerak, keinuak, aurpegie-

rak, begirada eta abarrak; gehienak desagertu egiten dira mezu, *atsegin dut* edo iruzkin bidez komunikatzen dugunean, nahiz eta emotikonoetan eta halakoetan bilatzen ditugun ordekoak. Komeni da trantsizio honetaz jabetzea, baina ez dut uste gure belaunaldikook gaitasun horiek galtzera iritsiko garenik. Aldiz, jada giro honetan jaio, hazi eta hezten ari diren ume batzuen kasuan, ahozkoari lotutako lengoai-gaitasun asko leku txikia izaten ari da garapen prozesuetan, eta horrek bai baldintzatuko du heldutasunean izango duten komunikatzeko manera. Ez dakigu nolakoa izango den, baina desberdina izango da, ziur.

“

Kasu askotan, gurasoek ez dute astirik eta pazientziarik izaten haurrei esperimentaziorako tartea uzteko

Bat-batekotasunari beldurra hartu al diogu? Testu, argazki eta audio bidezko elkarrizketa ez-jarriaren atzean ezkututzen garelako dirudi.

Alde batetik, denbora nahieran kudeatzeko aukera eskaintzen digute; elkarrizketa edo kontu jakin bati nahi dugunean, ahal dugunean edo komeni zaigunean kasu egiteko, aitortzen diogun garrantziaren arabera. Baina bada gehiago: ahotsa, ahoskera, gorpuzkera eta lehen aipatzen genituen gainerako baliabide horiek, baldin eta erabilera menperatzen badugu, aliatu onak izan daitezke nahi duguna komunikatzeko edo helburu jakin batekin aritzeko. Baina salatari handiak ere badira, informazio asko darielako. Zentzu horretan, baliteke testu, argazki eta audioen lubakietan babesa bilatzea, hain justu, gure nahien neurrirako komunikazioa ahalbidetzen digutelako.

Gure proiektzioak elikatze erabil-tzen ditugu, hortaz?

Baliteke. Mezu bat behin eta berriz idatzi eta ezabatu dezakegu hitz komenigarrienak aurkitu arte. Gauza bera argazkiekin. Hiru sevillana jarri eta pozik eta alai gaudela ulertarazi dezakegu, nahiz eta gure gogoia agian oso bestelakoa izan; pantailaren beste aldekoak ez ditu gure begi bustiak ikusiko. Eta, hala, konbentientziatzeko mezuak eraikitzen ditugu, kasu batzuetan errealitatetik urrune-koak. Baina gorpil zoroa da. Modu honetan zenbat eta gehiagotan jardun, orduan eta gutxiago trebatzen garelako aurrez aurrekoan; neurria eta ohitura galtzen ari gara, eta geroz eta bertigo handiagoa emango digu filtrorik gabe aritzeak, gure salatari guztiakin.

Hitz egidazu pantailen kulturen, tabletari begira hazten ari diren umeen gabeziez. Ba al da ondorio-rik gaur egun?

Gurasoen arreta eta estimulazio faltaren ondoriozko kasuak iristen zaizkigu tarteka. Nagusiki ahozko trebetasun komunikatiboekin zerikusia duten zailtasunak edo atzerapenak izaten dituzte: batez bestekoa baino geroago hasten dira hitz egiten eta esaldiak eraikitzen, ez dute ingurukoekin elkar eragiten. Honek, gerora, adin berekoekin harre-mantzeko arazoak dakartza, eta ume menpekoagoak izaten dira, komunikatzeko gaitasunak ematen duen autonomia falta zaielako: eskatzeko, galde-tzeko, kexatzeko, edozer adierazteko. Ikasketa prozesuan motelago aritzen

dira erronka berri guztien aurrean: idazketa eta irakurketa, eragiketak eta abarrak. Esan bezala, etxeko hutsuneekin zerikusia duten kasuak izaten dira. Gauza jakina da txikiei hasiera-hasieratik hitz egitea komeni dela, abestea, irri egitea, kontuak kontatzea; ezer ahoskatzeko gai ez diren arren entzuten dutelako, eta ahots eta tonu ezberdinak identifikatzen has daitezkeelako, lengoaiarekin zerikusia duten garapen-mekanismoak martxan jarritz. Aurrerago, garrantzitsua da elkarrizketak bideratzea, esateko dutena entzutea. Umeak sehaskan beren baitan, telebistari nahiz tabletari begira edota bideokoekin jolasean bakarrik uzten baditugu, nekez gertatuko da halako ezer.

Beste zein mailatan islatzen da irakurketa zenuen erritmo inposaketa hori?

Beste kasu batzuetan gurasoek ez dute astirik eta pazientziarik izaten haurrei esperimentaziorako tartea uzteko. Esate baterako, oso garrantzitsua da umeak testura nahiz zapore ezberdinetara ohitzea, murtzikatzen ikastea, liseriketak bideratzea. Horretarako, jakina, otorduei denbora eskaini behar zaie, eta beti ez da erraza izaten. Askoz azkarragoa izan daiteke haragia, barazkiak, arroza... dena pure bilakatu eta azkar batean irentsaraztea. Baina ohitura horretatik degluzio arazoak erator daitezke, mingain hipotonikoa (indarrik gabekoa) edota liseriketa-aparatuari loturiko konplikazioak.

Oso ezkor aritu gara teknologia berrien eta pantailen inguruan. Dena ez da negatiboa izango, ordea. Balia-bide bisualago hauek onura itzelak dakartzate ahozko edota idatzizko mintzamenerako zailtasunak dituzten pertsonentzat, ala?

Jakina. Eta pertsona hauekin aritzen garen profesionaloi, eta baita senitateko eta lagunei ere, izugarri erraztu digute zubiak eraikitzea. Irudietan oinarritutako programen bitartez, adibidez, askoz errazagoa da Autismoaren Espektroko Nahasmenak (AEN) edota Lengoaiari loturiko Nahasmen Espezifikoa dituztenengan hurbiltzea, haien mundua ulertzea. Eta eurek ere baliabide hauetan aurkitu dute hitzen bidez komunika ezin zezaketena helarazteko bidea; ictus baten ondorioz hitz egiteko gaitasuna osorik edo partzialki galdu duten pertsonen bezalaxe.

Zaharturiko gizartea ate joka dugu. Bizi-itxaropena luzatu da, baina adinari loturiko gaitzak -Alzheimerra, Parkinsona edota endekapenezko zenbait- izugarri hedatu dira. Zer nolako erronkak dakartzkio horrek logopediari?

Geroz eta gehiago, halako gaitzen ondoriozko kalteen garapena mantsotzea egokituko zaigu. Logopedon kasuan, nagusiki irensketa nahiz arnasketa arazoak eta jariotasunaren galera izaten dira. Baina tratamendutik harago, ahalgin handiena kontzientziariora eta prebentziora bideratu behar dugu. Jendarteak barneratu du kirola egitea eta elikadura zaintzea ezinbestekoak direla gorputza osasuntsu mantentzeko. Eraman dezagun logika bera adimenaren esparrura; gure buruak ere entrenamendua eta zaintza behar ditu. Era-giketara txikiak buruz egitea, sudokak eta letra-zopak, telefono zenbakiak edota erosketa-zerrendak buruz ikastea, adibidez. Halako keinu txikiek aipatu ditugun gaitz horiek agertzea atzera dezakete, edota hauen ondoriozko kalteak mugatu eta mantsotu dagoeneko diagnostikoa dutenen kasuan.

Garaiko gizartearen zein beste bereizgarri islatzen dira zure kontsultara jotzen duten pertsonen beharretan?

Lehen baino pertsona transexual gehiago izaten dugu orain, eta maizago. Gehienek ahotsaren tonua aldatzeko laguntza nahi izaten dute, edota hormona bidezko tratamenduak berak ahots-kordetan eragindako aldaketak kudeatzeko aholkularitza bilatzen dute. Bestalde, tratamendu estetikoak izugarri zabaldu dira azken urteotan, eta botoxaren eta antzeko infiltrazioen ondorioen lekuko izaten ari gara: aurpegi-ko muskulaturaren mugikortasuna blokeatzen dute, eta hau berreskuratzeko guregana jo ohi dute.

Maiz hezitzaileak, medikuak, psikologoak, fisioterapeutak eta logo-pedak aritzen zarete kasu beraren inguruan lanean. Zer moduzkoa da diziplinen arteko harremana?

Zorionez, eta pixkanaka bada ere, harremana aberasten eta normalizatzen ari da. Dena dela, gure diziplina aspal-

dikoa bada ere, logopedian espezializatutako profesionala nahiko berria da lehen beste batzuek hartzen zutelako beren gain. Oraindik ezjakintasuna antzematen dut, tarteka gureganako mespretxua ere bai, eta batzuetan, kasuak guregana zuzentzeko ohitura edo erreflexu falta.

Eta jendarteak? Ezagutzen al zaituzte?

Azken urteotan ikerketa pila bat kale-ratu dira logopediaren alorrean, formakuntza etengabea ari gara, eta dibulgazio mailan ere lan handia egin dugu. Profil anitzeko jendea ohar-tu da ahotsa, ahoskera, arnasketa eta aipatu ditugun beste hamaika kontu zaindu eta lantzeko beharraz, eta guregana jotzen dute: kazetariak, *coach*errak, irakasleak, ile-apaintzaileak, bertsolariak, abeslariak, mota guztietako hizlariak eta abar. Beste batzuentzat, ordea, "R-a ongi ahoskatzen irakasten dutenak" gara oraindik ere. ●

“

Ahalegin handiena kontzientziariora eta prebentziora bideratu behar dugu

mitxelena
NEURRI HANDIKO MEKANIZAZIOA

EZIAGO POLIGONOA, 21
HERNANI

info@talleresmitxelena.com
www.talleresmitxelena.com